

ת"פ 64414/05/18 - מדינת ישראל נגד יהודה דרעי

בית משפט השלום ברמלה

ת"פ 64414-05-18 מדינת ישראל נ' דרעי

בפני בעניין:	כבוד השופטת רבקה גלט המאשימה	מדינת ישראל ע"י ב"כ עו"ד אלימלך
נגד הנאשם		יהודה דרעי ע"י ב"כ עו"ד בן שטיינ

גזר דין

מהי תקופת ההתיישנות של עונש מאסר על תנאי אשר הוארך או חודש? זוהי המחלוקת העיקרית בה יש להכריע לצורך גזירת דינו של הנאשם שלפניי.

העבירה

1. הנאשם הורשע על פי הודאתו בעובדות כתב האישום המתוקן בעבירה של תקיפה סתם, לפי סעיף 379 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

2. על פי לשון כתב האישום, ביום 17.2.18, בעת שנהג הנאשם ברכבו, נהג המתלונן אף הוא באותו כביש. המתלונן סבר כי הנאשם נסע באופן מסוכן, צפר לו, סטה עם רכבו לכיוון מעקה הבטיחות, ונעצר. הנאשם אף הוא עצר את רכבו, יצא ממנו וניגש לחלוננו של המתלונן. הנאשם צעק לעבר המתלונן ובין השניים פרץ וויכוח עם צעקות הדדיות. בתוך כך, הנאשם נתן מכה בפניו של המתלונן, גרם לנפילת משקפיו, ואלה התעקמו. המתלונן יצא מרכבו ואמר לנאשם כי יתלונן במשטרה וכי יש לו קשרים במשטרה, והנאשם ענה לו כי "יש לו מזל שיש לו שתי כוסיות ברכב שיגנו עליו, אחרת היה מקלף" אותו.

השתלשלות העניינים ומיקוד המחלוקת

3. הנאשם ביקש לקיים הליך גישור לפניי, ובעקבותיו הודה בעבירה עוד ביום 2.7.20. מאז, התמשך שלב הטיעונים לעונש בשל בקשות דחייה חוזרות ונשנות, הן בשל אילוצי ב"כ הנאשם, הן בשל אבדן הקשר שלו עם הנאשם, והן בשל בקשות דחייה מטעם שירות המבחן. בנוסף, במהלך התקופה, הנאשם עתר לחזרה מהודיה ובקשתו נדחתה.

לאחר שניתק את הקשר עם ב"כ, עתר האחרון לשחרור מייצוג, ובית המשפט נעתר לבקשה. בהמשך, משלא אותר הנאשם על פני מספר ישיבות, ניתן נגדו צו מעצר, בעקבותיו נעצר ולאחר מכן שוחרר בתנאים.

4. במסגרת הליכי המעצר והשחרור, מונה לנאשם סניגור מטעם הסניגוריה הציבורית, ואולם לאחר דחייה נוספת של הדיון, התייצב ב"כ הנאשם והודיע כי שב לייצגו. גם בשלב זה נתבקשו דחיות, למרות שניתן היה לצפות כי הנאשם יהיה ערוך סוף כל סוף לסיום ההליך. בסופו של דבר, הושלמו הטיעונים לעונש ביום 7.3.22.

5. לשיטת התביעה תלוי נגד הנאשם מאסר על תנאי בן 60 יום שהוא חב הפעלה בשל ביצוען של שתי עבירות בתקופת התנאי, ואולם ב"כ הנאשם טוען כי המאסר על תנאי התיישן, ולא ניתן להפעילו עוד. מחלוקת זו היא שעמדה במוקד טיעוני הצדדים, שכן התביעה סבורה כי אין מנוס מהפעלת התנאי ולו בעבודות שירות, ומנגד טוען הנאשם כי אין כל חובה להטיל עליו מאסר, וניתן להסתפק בענישה הצופה פני עתיד.

6. לצורך בחינת מכלול שיקולי הענישה, ניתנו בעניינו של הנאשם תסקיר מטעם שרות המבחן, וחוות דעת מטעם הממונה על עבודות השירות לפיה הוא נמצא מתאים.

התסקיר

7. עולה כי הנאשם כבן 52 שנים, גרוש ואב לשניים, עובד כנהג משאית. ילדיו סובלים ממחלות כרוניות, והוא תומך בהם ובגרושתו ושומר עמם על קשר יומיומי. לנאשם עבר פלילי בעבירות אלימות, וכן עבר פלילי תעבורתי משמעותי.

8. נכתב בתסקיר כי ההתרשמות היא שהנאשם נקט עמדה מצמצמת ומטשטשת לגבי חומרת העבירה ונוטה להציג עצמו כמי שנקלע לסיטואציות שנכפו עליו שלא באשמתו. הנאשם תיאר את האירוע כאילו המתלונן הגיב להערתו כלפיו בתוקפנות, והדבר הוביל לתגרה. כמו כן, הכחיש את אחריותו לתקיפת המתלונן, בפער לעומת העובדות בהן הודה.

9. הנאשם שלל נזקקות טיפולית. קצין המבחן התרשם כי הוא מתפקד באופן יציב, ואינו מאופיין בדפוסים עברייניים, אך קיים קושי בוויסות דחפים ונטייה לאימפולסיביות בנוגע לשליטה בכעסים. נלקחו בחשבון מאפייני האירוע, דברי הנאשם, העבר הפלילי, ונסיבותיו האישיות לרבות תמיכתו בילדיו שהם בעלי צרכים מיוחדים. נכתב כי ההתרשמות היא שהנאשם נותן לגיטימציה לאלימות במקרים מסוימים, ומתקשה לשלוט בכעסים, אך מצד שני, התנהלותו אינה בעלת אופי מאיים או מטריד, ותפקודו הכללי יציב. ההערכה היא כי קיים סיכון גבוה להישנות עבירות מצד הנאשם, ובמידה שיתרחש אירוע, מידת החומרה הצפויה בינונית. בסיכום נכתב כי ההליכים הקודמים לא היוו הרתעה מספקת, וטיפול היה יכול להפחית ממידת הסיכון להישנות עבירות. עם זאת, כשהנאשם אינו מכיר בבעייתיות, לא נוצר פתח לשילובו בטיפול. בהתאם, השירות נמנע מהמלצה על הארכת המאסר על תנאי.

10. ב"כ התביעה הפנה לעברו הפלילי של הנאשם, שכבר הורשע בעבר בעבירות אלימות. נטען כי המתחם ההולם על פי הפסיקה הנוהגת נע בין מספר חודשי מאסר ל-12 חודשי מאסר. בעניינו של הנאשם, נטען כי תלוי מאסר על תנאי חב הפעלה בן 60 ימים, אשר הוארך בשנת 2016. לדעת התביעה, מעשי הנאשם שלא נרתע מביצוע העבירה חרף התנאי, מלמדים על הצורך בענישה מחמירה. בעניין טענת ב"כ הנאשם לפיה התנאי אינו ניתן להפעלה, השיבה התביעה כי אין נפקא מינה אם התנאי הוארך או חודש, ולא ניתן להבין את גזר הדין אחרת, אלא כהארכה של התנאי, כך שהוא חב הפעלה כיום. בעניין הנסיבות האישיות, הפנה ב"כ התביעה לתסקיר, המשקף בעייתיות ואף אי נטילת אחריות. נוכח כל אלה, התביעה עותרת להטלת 5 חודשי מאסר בעבודות שירות, הפעלת התנאי במצטבר, מאסר על תנאי, קנס ופיצוי למתלונן.

11. ב"כ הנאשם טען כי על פי העובדות המוסכמות, הנאשם סבר כי המתלונן סיכן את חייו בנהיגתו הפרועה, ואף לו היה חלק באירוע. נטען כי המתלונן הוא גדל גוף, והנאשם חש מאוים. בנוסף, המתלונן מקושר במשטרה, והנאשם חש כי פעלו נגדו באופן בלתי ראוי, בשל הקשרים האישיים הללו. בעניין הנסיבות האישיות, הרחיב ב"כ הנאשם בתיאור מורכבות חייו של הנאשם, שבשל חסרון כיס, וחובות, עבר להתגורר בסירה, ותומך בשני ילדיו, שאחד מהם חולה אפילפסיה והאחרת חולת טרשת. הנאשם ממוקד בפרנסתם, ובתשלום חובותיו הנמדדים במאות אלפי שקלים, לכן שליחתו לעבודות שירות תמוטט את משפחתו. בעניין המאסר על תנאי, טען ב"כ הנאשם כי זה הוטל בשנת 2011, ומאז חלפו מעל 10 שנים, כך שתמה תקופת ההתיישנות של התנאי, שהוטל בגין עבירת עוון. כמו כן, טען כי בגזר הדין אליו מפנה התביעה, ובניגוד לטענותיה, לא הוארך המאסר על תנאי כי אם חודש, ולכן לא הפסיק מרוץ התיישנות העונש. בנקודה זו, טען כי לא רשאי בית המשפט לפרש את גזר הדין האחרון שניתן, ובכל מקרה יש לפרשו בדרך המקלה עם הנאשם. נוכח חלוף הזמן ומכלול הנימוקים, עתר ב"כ הנאשם להסתפק במאסר על תנאי ושל"צ.

12. הנאשם בדברו האחרון, הסביר כי יש לו חובות גבוהים למס הכנסה, ואינו יכול לשכור נהג אחר שיעבוד במקומו על מנת לשמר את ההכנסה בתקופת עבודות השירות. כמו כן, הזכיר שוב שהוא מפרנס את ילדיו.

מתחם העונש ההולם

13. כבר נאמר רבות אודות האלימות שפשתה ברחובותינו וחובותו של בית המשפט לתרום את חלקו בענישתם של אלה הנוהגים באלימות ובריונות בדרך (ע"פ 6755/09 אלמוג נ' מד"י (16.11.09)). בעפ"ג (מרכז) 33047-04-14 נחום נ' מד"י (8.7.14) אמר בית המשפט המחוזי:

שוב בפנינו, לצערנו, גילוי בריונות תוך ויכוח על שימוש בדרך ואנו רואים עין בעין עם ביהמ"ש קמא את שאמר בסעיפים 4 ו-5 לגזר-הדין. אף אנו סבורים כי תופעת האלימות בכלל, ואלימות בכבישים בפרט, הפכה לתופעה חמורה ושכיחה שיש להילחם בה בכל דרך, לרבות הטלת עונשי מאסר לריצוי מאחורי סורג ובריח.

בע"פ (ת"א) 391-12-14 מויסקו נ' מד"י (4.3.15) אמר בית המשפט:

עמוד 3

האירוע שמדובר בו הוא הסיוט של כל נהג המצוי על הדרך. עוצר לו המתלונן באור אדום ולפתע ניגש אליו המערער, יורד מהקטנוע, מוריד את הקסדה, מנפץ באמצעותה את החלון, גורם לנזק לרכב וגם לפציעתו של המתלונן. לצערנו, אין יום דיונים שבו לא מובא בפנינו תיק של אלימות על רקע שימוש בדרך. מדובר בנגע שמקיף את החברה הישראלית על כל פלחיה, ונראה כי בתי המשפט כמו גם גופים נוספים אינם מצליחים להילחם בנגע זה...
האמירה הנורמטיבית היא, כי אלימות על רקע של שימוש בדרך, במיוחד אלימות קשה וחמורה, לא תיתקל ביחס סלחני של בתי המשפט.

ובעפ"ג 31122-10-17 מד"י נ' שוקרון (26.3.19) נאמר:

... דא עקא, שבענייננו מתקיימות שתי נסיבות מחמירות המחייבות קביעתו של מתחם מחמיר: ראשית, היות הנפגע אדם מבוגר, שנתפס כמי שלא יוכל להשיב מלחמה שערה; ושנית, התנהגותו חסרת הרסן של הנאשם על-רקע שימוש בדרך, המשייכת את המעשה לקטגוריית "זעם נהגים" או "טרור בכביש".

קו פסיקתי ברור מורה על הצורך בהחמרת העונשים בגין עבירות אלימות על-רקע שימוש בדרך או 'זעם נהגים', וראו למשל: עפ"ג 32560-10-14 מ.י. נ' בלס (2015), בו אמר בית המשפט "לא בכדי פתחנו את פסק הדין הנוכחי במילים: 'שוב בפנינו אירוע על רקע שימוש בדרך'". לצערנו, כמותב ערעורים שהמשפט הפלילי הוא לחם חוקו, אין כמעט יום שבו אין בפנינו ערעור שעניינו אלימות על רקע זה", ובו נקבע מתחם עונשי שבין מאסר בעבודות שירות לבין 12 חודשי מאסר; עפ"ג 25844-06-14 מ.י. נ' דרעי (2014) ובו קביעות דומות; ע"פ 21076-08-15 מ.י. נ' זדה (2018); ות"פ 59919-02-16 מ.י. נ' פרלין (2018);

14. ואכן, סקירה של פסיקת בתי המשפט מלמדת כי במרבית המקרים שבהם בוצעה עבירת אלימות לרקע השימוש בדרך, הוטלו עונשי מאסר בפועל או בעבודות שרות (למשל: רע"פ 1749/13 דשן נ' מד"י (14.3.13); רע"פ 694/09 לוי נ' מד"י (3.6.09); עפ"ג (מרכז) 41309-08-11 מעודד נ' מד"י (18.12.11); עפ"ג (מרכז) 33047-04-14 נחום נ' מד"י (8.7.14); עפ"ג 32560-10-14 מד"י נ' בל (18.3.15); ת"פ 44080-09-15 מד"י נ' אבו ענימה (30.12.15); ת"פ 58818-06-18 מד"י נ' גושין (29.7.20)). עם זאת, במקרים מתאימים הסתפק בית המשפט בענישה ללא רכיב מאסר בפועל, גם כשדובר באלימות ממשית לרקע סכסוך על השימוש בדרך (למשל: עפ"ג 30400-06-15 מד"י נ' פחימה (19.11.15); ת"פ 28630-09-14 מד"י נ' שלומוב (19.5.16) 1 ת"פ 32036-09-18 מד"י נ' עדוי (12.3.20)).

15. בענייננו, בשל מחלוקת על השימוש בדרך, פרץ ריב צעקות בין הנאשם והמתלונן, במהלכו היכה הנאשם את המתלונן בפניו, וגרם לנפילת משקפיו, שהתעקמו. את מעשיו ליווה הנאשם בדברים מכוערים.

לחומרה, יש להתחשב בכך שהנאשם בחר לפתור את המחלוקת על השימוש בכביש בהכאת המתלונן, בפניו. מצד שני, המדובר במכה יחידה, ולא נגרמה חבלה כלשהי, אלא נזק למשקפי המתלונן בלבד.

16. במכלול הנסיבות, אני קובעת כי המתחם ההולם נע בין ענישה הצופה פני עתיד, ועד 5 חודשי מאסר

שיכול שירוצו בעבודות שירות.

העונש המתאים לנאשם

17. הנאשם נושא על שכמו מספר הרשעות קודמות, שעניין בעבירות אלימות.

ביום 6.11.11, נדון בת"פ 3954-10-10, בגין עבירות של תקיפה, איומים ונזק לרכוש, והוטל עליו מאסר על תנאי בן 60 יום, למשך שנתיים (להלן: גזר הדין הראשון).

ביום 26.12.16, נדון בת"פ 57928-03-14, בגין עבירות של תקיפה הגורמת חבלה של ממש ואיומים אשר בוצעו ביום 3.8.13. בגזר הדין, הורה בית המשפט על חידוש המאסר על תנאי, למשך שנתיים ממועד גזר הדין. מטעם המדינה הוגש ערעור על קולת העונש בעפ"ג 69982-01-17, אך ביום 26.9.17 החליט בית המשפט המחוזי, להותיר את רכיב המאסר על תנאי על כנו (להלן: גזר הדין השני).

עברו הפלילי של הנאשם, אשר מסתבך שוב ושוב בעבירות אלימות, יילקח בחשבון לחומרא.

18. כפי שהובא קודם, התרשמות שרות המבחן היא כי הנאשם נותן לגיטימציה לאלימות במקרים מסוימים, מתקשה לשלוט בכעסים, וההליכים הקודמים לא היוו הרתעה מספקת כלפיו. כיוון שאינו מכיר בבעייתיות, לא נוצר פתח לשילובו בטיפול, ואין בתסקיר המלצה שיקומית.

19. בדברו האחרון התמקד הנאשם בעניינו האישי, ונמנע לחלוטין מהתייחסות אל נפגע העבירה. התעלמותו זו, מתיישבת עם האמור בתסקיר ולפיו, בעמקם של דברים, אינו מכיר באחריותו לאירוע.

20. לצד זה, אני מוצאת לנכון להתחשב בנאשם בשל נסיבות חייו המורכבות, מצבו הכלכלי המתועד במסמכים, ומצב שני ילדיו החולים. הנאשם טען כי הוא תומך בילדיו כלכלית, ונאלץ לשם כך לעבור להתגורר בסירה על מנת להוזיל את עלויות מחייתו.

21. לאחר שקילת כל השיקולים, אני סבורה כי נסיבות המקרה, בצירוף לעבר הפלילי ולתוכן התסקיר, אינם מאפשרים להימנע מהטלת מאסר. מעבר לכך, אני סבורה כי לא ניתן לעשות כן שעה שתלוי נגד הנאשם מאסר על תנאי שחובה להפעילו, ולסוגיה זו אגש כעת.

חידושו של המאסר על תנאי

22. תקופת התנאי המקורית שהוטלה על הנאשם בגזר הדין הראשון חלה מיום 6.11.11 עד יום 6.11.13. במהלך תקופה זו, ביום 3.8.13, ביצע עבירה נוספת, עליה חל התנאי. בהמשך, נדון בגין העבירה הנוספת, ובגזר הדין השני שניתן ביום 26.12.16, הורה בית המשפט על חידוש התנאי למשך שנתיים נוספות.

בהתאם להוראת סעיף 56(ג) לחוק העונשין, משהחליט בית המשפט שלא להורות על הפעלת התנאי כי אם על המשך תחולתו לתקופה נוספת, הרי ככל שגזר דינו ניתן בתוך תקופת התנאי המקורית, יורה על הארכת התנאי לתקופה נוספת מתום התקופה המקורית, ואילו מקום בו ניתן גזר דינו **לאחר שתמה התקופה המקורית**, יורה על **חידוש התנאי ממועד גזר דינו**. בענייננו, כיוון שגזר הדין השני ניתן לאחר שתמה התקופה המקורית, הורה בית המשפט במסגרת גזר הדין השני על **חידושו** של המאסר על תנאי למשך שנתיים נוספות, החל ממועד גזר הדין. יוצא אפוא, כי תקופת החידוש חלה עד יום 26.12.18.

23. היות שאת העבירה דן ביצע הנאשם ביום 17.2.18, הרי חל עליה התנאי, מכוח חידושו.

24. ב"כ הנאשם טען כי היות שהתנאי לא הוארך כי אם חודש, הרי אינו חל כיום. אודה על האמת, לא הצלחתי לרדת לשורש הטענה בעניין זה. פעם אחר פעם קבע בית המשפט העליון כי מעיקרו של דבר, אין כל הבדל בין חידוש תנאי ובין הארכתו, אלא לעניין אופן חישוב התקופה (ד"נ 16/85 **הררי נ' מד"י** (19.6.86); רע"פ 10853/06 **מד"י נ' גנאים** (5.2.07)). לאור הלכה זו, אין מקום להבחנה שערך ב"כ הנאשם בין הארכה ובין חידוש, וככל שהעבירה דן בוצעה בתקופת החידוש, חלה חובה להפעיל את המאסר על תנאי.

התיישנות המאסר על תנאי

25. טענתו העיקרית של ב"כ הנאשם היא כי המאסר על תנאי התיישן, כיוון שהוטל בגין עבירת עוון, וכבר חלפו למעלה מ-10 שנים ממועד גזר הדין הראשון בו הוטל התנאי. לשם בחינת הטענה, יש לברר מה מעמדו של עונש המאסר על תנאי מבחינתם של דיני ההתיישנות.

26. בעניין **דיב עיסא** (רע"פ 1553/15 **דיב עיסא נ' מד"י** (31.10.17)), דן בית המשפט העליון בשאלה האם חלים דיני ההתיישנות על עונש המאסר על תנאי, חרף אופיו הייחודי של עונש זה, שעל פי טיבו לא יופעל אלא אם יוכח - בהליך פלילי נוסף - כי הנאשם ביצע את עבירת התנאי. ראוי לציין כי הסוגיה נדונה בהרחבה זמן רב קודם לכן בספרו של פרופ' **פלר** (ש"ז **פלר**, יסודות בדיני העונשין, המכון למחקרי חקיקה ע"ש סאקר, האוני' העברית, 1987, חלק ב' עמ' 622), שם הובעה הדעה לפיה מאסר על תנאי הוא עונש הנתון להתיישנות ככל יתר העונשים, אך למיטב הידיעה, העניין הגיע לפתחו של בית המשפט העליון לראשונה, בעניין **דיב עיסא**. בפסק הדין נקבע פה אחד, כי מרבית הטעמים העומדים בבסיס מוסד התיישנות העונשים מתקיימים אף לגבי מאסר על תנאי, ולכן אף עונש זה נתון להתיישנות בהתאם לסעיף 10 לחסד"פ. בנוגע לאופן חישוב מניין תקופת ההתיישנות של מאסר על תנאי, נקבע כי יש למנות את

התקופה החל ממועד תחילת תקופת התנאי, זאת מאחר שהחל ממועד זה, התנהגות העברין עומדת למבחן והרשויות יכולות לפתוח בהליך פלילי נגדו. לאור ההלכה שנפסקה, ובדומה לדין החל לגבי יתר העונשים, תקופת התיישנותו של מאסר על תנאי נקבעת בהתאם לסיווגה של העבירה אשר ההרשעה בגינה הובילה להטלת אותו התנאי (פ"ל, שם עמ' 638; בג"צ 1618/97 סצ'י נ' עיריית תל אביב יפו (16.6.98)).

27. עיון בפסק הדין בעניין **דיב עיסא** מעלה כי לצד הקביעות העקרוניות, לא נדונה שם שאלת אופן מניין התיישנותו של מאסר על תנאי אשר הוארך או חודש. במצב זה, קשה לקבל את טענת ב"כ הנאשם לפיה פסק הדין מחייב שאף במקרה שכזה תימנה תקופת התיישנות באופן רציף מתחילת תקופת התנאי, ועודנה עומדת השאלה העקרונית: כיצד יש למנות את תקופת התיישנות של מאסר על תנאי - שהוארך או חודש: האם מניין התקופה חל מתחילת תקופת התנאי המקורי, כך שבכל מקרה העונש יתיישן בתום 10 שנים מתחילת התקופה? או שמא יש לראות בעבירות הנוספות שבוצעו במהלך התקופה כמעצור למרוץ התיישנות, המחייב תחילת מניין התקופה מחדש? ניתן לנסח את השאלה גם באופן עקרוני יותר: **מה היחס בין כללי הארכתם וחידושם של מאסרים על תנאי מכוח סעיף 56(ג) לחוק העונשין, ובין כללי התיישנות של עונשים מכוח סעיף 10 לחסד"פ?**

28. למיטב ידיעתי, סוגיית היחס בין הוראות התיישנות העונשים ובין עונשי מאסר על תנאי שהוארכו או חודשו לא הוסדרה בחקיקה, ואף לא הוכרעה מעולם על ידי בית המשפט העליון. לאור זאת, והיות שלצורך גזירת דינו של הנאשם יש להכריע בעניין תחולתו של המאסר על תנאי, על בית המשפט לפרש את סעיפים 56(ג) ו-10 ולקבוע את היחס ביניהם, תוך פנייה אל כללי הפרשנות והחזקות הפרשניות הנוהגות על פי ההלכה הפסוקה. כידוע, על בית המשפט לפרש הוראת חוק באופן תכליתי, במספר שלבים. בתחילה, יש לבחון את לשון החוק, ומשזו שותקת, כפי המצב בעניינו של סעיף 10 (עניין **דיב עיסא**), הרי בשלב השני יש לבחון את התכלית הסובייקטיבית והאובייקטיבית - נורמטיבית של הוראות החוק, כפי שנקבע בדנ"פ 1558/03 מד"י נ' אסד (7.6.04) ובעניין **דיב עיסא**:

התכלית הסובייקטיבית היא זו שמשקפת את כוונת המחוקק, כפי שעולה מההיסטוריה החקיקתית של סעיף החוק (ראו: עניין צמח, פסקה 52 לפסק דיני; דנ"פ כהן, בעמ' 675; עניין אסד, בעמ' 557; בג"ץ 4769/90 זידאן נ' שר העבודה והרווחה, פ"ד מז(2) 147, 160-161 (1993)). ואולם, בהעדר נתונים על כוונת המחוקק - למשל כשמדובר בטקסט עתיק נעדר דברי הסבר - יש לפנות לצרכים המודרניים שהדין נועד להגשימם ויש להבינו באופן שישתלב במציאות המודרנית ויקדמה...

התכלית האובייקטיבית, מנגד, היא תכלית נורמטיבית - זו שמשקפת את עקרונות היסוד של שיטת המשפט, שחזקה כי דבר החקיקה נועד לקיימם ... ודוקו, הפירוש שניתן להוראה פלונית צריך להשתלב בפירוש שניתן ליתר הוראות החקיקה מתוך מגמה להגשים "הרמוניה חקיקתית"...

תכלית החוק נקבעת באיזון בין התכלית הסובייקטיבית לזו האובייקטיבית - איזון אשר משתנה בהתאם לאופי המסמך העומד על הפרק

29. ב"כ הנאשם טען כי בכל מקרה יש להעדיף את הפרשנות המוצעת על ידו, שכן בהתאם להוראות סעיף 34כ"א לחוק העונשין, יש לפרש את הדין באופן המקל ביותר עם הנאשם, וברור הוא כי פרשנות לפיה מרוץ התיישנות

זורם ברציפות מתחילת תקופת התנאי, מקלה יותר מפרשנות לפיה ביצוען של עבירות נוספות בתקופת התנאי יש בו כדי להשפיע על המרוץ. ואולם, לא כך קובע הדין. כבר נקבע על ידי בית המשפט העליון לא אחת, כי כללי הפרשנות במשפט הפלילי אינם שונים מאלה החלים בתחומי המשפט האחרים, וכי קודם לכל יש לבחון האם הפירוש המוצע מתיישב עם תכליתו של החוק. בעניין זה, נאמר בע"פ 3506/13 **הבי נ' מד"י** (12.1.16):

כפי שהובהר לא אחת בפסיקת בית משפט זה, את הדין הפלילי אין מפרשים באופן מצמצם או מקל, כי אם על-פי לשונו ותכליתו של החוק. אך כאשר לשון החוק ניתנת לכמה פירושים סבירים על-פי תכליתה, וכל אחד מן הפירושים מגשים את התכלית החקיקתית במידה שווה, יש להעדיף את הפרשנות המקלה עם הנאשם ... וכך סיכמה השופטת א' פרוקצ'יה את הדין בעניינו:

"כלל הפירוש בפלילים המקל עם הנאשם מוחל, איפוא, רק בתום התהליך הפרשני של החוק, לאחר שנבחנו הן לשונו והן תכליתו, ורק לאחר שמוצו כל האמצעים הפרשניים המאפשרים עמידה על תכליתו האמיתית. רק אם בסוף תהליך זה יעמדו שני פירושים שווי מעמד להוראת חוק פלילית, כי אז יש להעדיף את הפירוש המקל עם הנאשם" (ע"פ 2597/04 רויטמן נ' מדינת ישראל, פסקה 7 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (20.11.2006) (להלן: עניין רויטמן)).

על כן, במידה וניווכח כי לא קיימות שתי אפשרויות פרשניות שוות מעמד המגשימות את תכלית ההגדרה [של "נושא משרה" בחוק החברות], הרי שאין נפקה מינה - לעניין פרשנות המונח בלבד - אם מצויים אנו בגדרו של הדין הפלילי או בגדרו של הדין האזרחי. שכן פרשנות בדין הפלילי היא כפרשנות כל דין, והיא נועדה להגשים את תכלית החוק בהתאם ללשונו...

לאור כללים אלו, יש לבחון מהם העקרונות אותם נועדו להגשים מוסד התיישנות העונש מחד, והעונש של הארכת (או חידוש) מאסר על תנאי מאידך, וכיצד ראוי להסדיר את היחסים ביניהם, באופן שיתיישב עם עקרונות היסוד של שיטת משפטנו.

30. **הארכתו (או חידושו) של מאסר על תנאי** התלוי נגד הנאשם, אינה מהווה ענישה חדשה, אלא זהו אקט שיפוטי הנשאב מן ההליך המקורי בו הוטל התנאי (**י' קדמי**, סדר הדין בפלילים, חלק שני ב, דיונון 2009, עמ' 1699; ע"פ 36/89 **גריידי נ' מד"י** (13.8.89)). נקיטה באמצעי עונשי זה מהווה חריג לכלל הקבוע בסעיף 55 לחוק העונשין, לפיו מי שנידון למאסר על תנאי והורשע בשל עבירה נוספת, יצווה בית המשפט על הפעלת המאסר על תנאי. האפשרות לחרוג מן הכלל ולהורות על הארכתו או חידושו של התנאי מוסדרת בסעיף 56:

56(א) בית המשפט שהרשיע נאשם בשל עבירה נוספת ולא הטיל עליו בשל אותה עבירה עונש מאסר רשאי, על אף האמור בסעיף 55 ובמקום לצוות על הפעלת המאסר על תנאי, לצוות, מטעמים שיירשמו, על הארכת תקופת התנאי, או חידושה, לתקופה נוספת שלא תעלה על שנתיים, אם שוכנע בית המשפט שבנסיבות הענין לא יהיה צודק להפעיל את המאסר על תנאי.

במרוצת השנים, פורש סעיף זה על ידי בית המשפט העליון כך שמכוחו נתון לבית המשפט שיקול דעת המתמקד במצבים חריגים שבהם מוצדק לתת לנאשם הזדמנות נוספת לחזור לדרך הישר (**י' קדמי**, שם עמ' 1703), במיוחד כאשר הוא מראה סימנים המניחים יסוד לציפייה כי כך יהיה (רע"פ 4902/14 **צבאן נ' מד"י** (16.7.14); רע"פ 8122/12 **פחמאוי נ' מד"י** (27.1.13)). נקבע כי כאשר הנאשם אינו מראה סימנים אמיתיים של הכרה והפנמה של משמעות התנהגותו הפלילית, הימנעות מהטלת עונש מאסר בפועל והארכת תקופת התנאי רק בשל היקפו של עונש המאסר על תנאי שיש להפעילו, אינה מתיישבת עם קו עונשי אפקטיבי וראוי (רע"פ 7391/08 **מחאג'נה נ' מד"י** (14.9.09); רע"פ 1441/14 **חמיס נ' מד"י** (9.12.14)). על חריגותם של המקרים בהם ניתן להסתפק בהארכת התנאי חלף הפעלתו, ניתן ללמוד גם מהוראת סעיף 56(ב) לפיה השימוש באמצעי עונשי זה מוגבל לפעם הראשונה בלבד שבה מתמלא התנאי. עם זאת, ניתן להורות על הארכת מאסר על תנאי יותר מפעם אחת, במקרים המיוחדים המנויים בסעיף 85 לחוק העונשין.

מבחינת תכליותיהם של הארכת מאסר על תנאי או חידוש, ברור הוא כי בדומה למאסר על תנאי עצמו, אף אמצעי עונשי זה נועד ליצור הרתעה אישית של העבריין, במשולב עם דרבנו לציות לחוק. ואולם, הארכת התנאי נושאת אופי שיקומי מובהק יותר מהטלת התנאי המקורי, שכן זו באה חרף מעידה חוזרת במהלך תקופת התנאי. בנסיבות אלה, לאור הפסיקה הרבה שנצברה במהלך השנים, ניתן לקבוע כי ההארכה (או החידוש) מהווה ענישה שיקומית, אשר בית המשפט יסתפק בה אך ורק אם שוכנע כי למרות מעידתו הנוספת של הנאשם בתוך תקופת התנאי, עדיין ראוי הוא לאמון עד כדי כך שיש לחרוג מן הכלל וללכת לקראתו, על ידי העמדתו בתקופת ניסיון שנייה.

31. **התיישנותם של עונשים** מוסדרת בסעיף 10 לחוק העונשין, הקובע כי תקופת התיישנות העונש נקבעת בזיקה לחומרת העבירה ומדורגת לפי סיווג העבירות: חטא - 3 שנים, עוון - 10 שנים, פשע - 20 שנים. נקבע בהלכה הפסוקה כי מוסד ההתיישנות מושתת על הטעם הסוציו משפטי של "מחילה ושכחה" (עניין **דיב עיסא**). שני הסדרי ההתיישנות, של עבירות ושל עונשים, יסודם בתפיסה שלפיה עם חלוף הזמן, פוחת האינטרס הציבורי למצות את הדין עם העבריין, ומגיע שלב שבו אין עוד טעם בכך, כפי שאין עוד טעם לפתוח פצע שהגליד. ההכרה בכך שכבר התקמה מערכת יחסים תקינים בין העבריין וסביבתו, והצורך לשמור על יציבות חברתית, מוליכים אל המסקנה כי טובת הציבור והפרט כאחד, תובעת להניח לדברים ולהסתפק בהתפתחותם החיובית, ולא להעלות מן האוב דברים נשכחים (ש"ז **פלר**, יסודות בדיני העונשין, המכון למחקרי חקיקה ע"ש סאקר, האוני' העברית, 1987, חלק ב' עמ' 630). טעמים נוספים לקביעת התיישנות העונש הם זכותו של העבריין לסיום מהיר של ההליכים הפליליים, כנגזרת של הזכות החוקתית להליך הוגן, הצורך לדרבן את הרשויות לשמור על יעילות ההליך וזירוזו, וחשיבות גילוי האמת בטרם תיפגם איכות הראיות (בג"ץ 6972/96 התנועה למען איכות השלטון נ' **היועמ"ש** (9.6.97)). עם זאת, קשה לחלוק על כך שמוסד התיישנות העונש הוא מרחיק לכת במיוחד, כיוון שבשונה מקביעת התיישנותה של העבירה, אין המדובר בהותרת העבריין בחזקת חפותו, כי אם בהימנעות מענישתו בפועל של מי שכבר הורשע ונגזר דינו (עניין **סצ'י**). יש להניח כי מטעם זה, תקופות התיישנות הקבועות בחוק העונשין לגבי העונש, הן ארוכות באופן משמעותי לעומת התקופות שנקבעו להתיישנות העבירה (**פלר**, שם עמ' 639). ראינו קודם לכן, כי בהתאם להלכת **דיב עיסא**, חלים כל הכללים שמנינו גם בעניין התיישנותם של מאסרים על תנאי.

32. כעת, משעמדנו על התכליות של הארכת מאסרים על תנאי, ושל מוסד ההתיישנות של עונשים, יש לבחון את המשמעות וההשלכות של כל אחת מדרכי הפרשנות המוצעות בנוגע למניין התיישנותו של מאסר על תנאי שהוארך

33. דרך הפרשנות המוצעת על ידי ב"כ הנאשם, משמעותה היא כי מניין תקופת ההתיישנות של מאסרים על תנאי יהיה אחיד וקבוע, כך שיימנה, ברציפות, מתחילת תקופת התנאי המקורי, ולמשך פרק הזמן הנקוב בסעיף 10, ולא יינתן משקל כלשהו לאירועים המאחרים לגזר הדין הראשון. לדעתי, פרשנות שכזו מעוררת קשיים משמעותיים, ואינה מתיישבת עם התכליות של הארכת מאסר על תנאי, ושל מוסד ההתיישנות, במספר היבטים.

34. ראשית ועיקר, הקביעה לפיה מרוץ ההתיישנות יימנה בהתייחס לגזר הדין הראשון בלבד, מתעלמת מן העבירות הנוספות שבוצעו על ידי הנאשם בתקופת הניסיון בה הועמד. ראינו קודם, כי ההצדקה העיקרית להחיל התיישנות על עונש שכבר הוטל, תלויה בכך שהעברין שב מסורו ונרקמה מערכת יחסים תקינה בינו ובין סביבתו. אך לא זה המצב בעניינו של מי ששב וביצע עבירות במרוצת תקופת ההתיישנות, אשר יש בהן כדי לשלול את ההיתכנות של "מחילה ושכחה". עמד על כך **פרופ' פלר** (שם, עמ' 622-639):

הזעזוע שנגרם על ידי ביצוע העבירה וההד האנטי חברתי שהיא היכתה בזמנו, דעכו ושכחו; תהליך זה מביא עמו שכחה; חלוף הזמן בלא שהעושה חזר לסורו - וזה צריך להיות כמובן תנאי להתיישנות - אך ללא טיפול עונשי, מהווה סימן שמימוש האחריות הפלילית התייתר והאחריות עצמה טעונה מחילה...

...שיקולים אלה הם שהזמן עשה את שלו, עד כדי הוכחת חוסר טעם עוד לטפל מבחינה עונשית באדם. הוא לא חזר לסורו פרק זמן לגמרי לא מבוטל לאחר שמעד, דבר המעיד על כך שמה שהיו מצפים מהבאתו על עונשו ממילא התגשם... אך כל זה מתוך הנחה שבינתיים, אותו אדם לא עבר שוב עבירות נוספות, והתנהג בכל התקופה תוך כיבוד הסדר הציבורי. אם לא כן, מן ההיגיון ומן הדין שעבירה חדשה תפסיק את מרוץ תקופת ההתיישנות של העבירה הקודמת...

... היה ראוי לקבוע, כעילה להפסקת מרוץ תקופת ההתיישנות של עונש, ביצוע עבירה מסוג עוון או פשע במשך התקופה... השיקולים לראיית ביצוע של עבירה נוספת בתקופת ההתיישנות העונש עילה להפסקת התקופה של התיישנותו שהוצגו למען עילה להפסקת מרוץ ההתיישנות העבירה, כוחם יפה גם לעניין ההתיישנות העונש.

דעה זוהי הביעה **פרופ' קיטאי סנג'רו** (ר' **קיטאי סנג'רו**, "הצדקות להתיישנות עבירות" עלי משפט י"א תשע"ד 2014) ביחס להתיישנות עבירות, אך דבריה יפים לעניין ההתיישנות עונשים מדין קל וחומר:

אם השנים שחלפו לא חוללו שינוי מוסרי בעברין, קשה לראות מדוע חלוף הזמן כשלעצמו והשינויים החלים בעקבותיו, צריכים לפטור עברין מאחריות, במיוחד לעבירות חמורות...

ודוקו, לכאורה מדברים אלה עולה כי עמדת הכותבים היא שביצוע כל עבירה שהיא במהלך תקופת ההתיישנות של עונש שהוטל קודם לכן, יש בו כדי לשלול את האפשרות של "מחילה ושכחה" של אותו עונש, ותוצאת העבירה החדשה תהיה עצירת מרוץ ההתיישנות. זוהי עמדה מחמירה למדי כלפי העברין, אשר למיטב ידיעתי לא נדונה בפסיקה, עמוד 10

ולא אביע עמדה לגביה. עם זאת, ובהשראת דעת המלומדים, אני סבורה כי המקרה בו העונש שהוטל הוא מאסר על תנאי (או הארכת/חידוש), והעבירה הנוספת שבוצעה בתקופת ההתיישנות של אותו עונש היא עבירה עליה חל התנאי, הרי מתקיימת זיקה ייחודית וחזקה בין עבירה זו ובין עונש המאסר על תנאי, שכל כולו נועד להרתיע מפני ביצועה. לפיכך, גם אם סבורים אנו שלא יהא זה מידתי לקבוע כי ביצועה של כל עבירה בתקופת ההתיישנות יביא לעצירת המרוץ, עדיין יש טעם רב בקביעה לפיה כישלוננו של העברין להימנע מן העבירות לגביהן הועמד בניסיון, מהווה נסיבה שאינה מאפשרת "מחילה ושכחה".

35. שנית, מעבר לבעייתיות המוסרית שבהתעלמות מעבירות נוספות, חישוב תקופת ההתיישנות כמרוץ רצוף וקבוע שאינו מושפע מהארכת מאסר על תנאי, עלול ליצור תמריץ ממשי עבור נאשמים לגרור את ההליכים הפלייט בגין העבירות הנוספות, אשר מטבע הדברים ינוהלו ככל הנראה בשלבים מתקדמים של מרוץ התקופה, וזאת במטרה להביא להתיישנות המאסר על תנאי טרם גזירת הדין. בשים לב לתקופת ההתיישנות בעבירות עוון (10 שנים) ולמשך ההתנהלות הממוצע של הליכים פלייט בישראל, נראה כי במקרים לא מועטים ניסיון שכזה ינחל הצלחה (אם לא ביחס לעבירה הנוספת הראשונה, אזי וודאי בעניין עבירה נוספת לאחר הארכת/חידוש של התנאי, שבכוחה לגרום לחובת הפעלה), ולא יהא מנוס מן הקביעה שאמנם התנאי פקע בשל התיישנות. תוצאה זו בעייתית, הן בהיותה חותרת תחת אינטרס ההרתעה האישית שבבסיס עונש המאסר על תנאי, והן מבחינת הפוטנציאל לפגיעה ביעילות ההליכים, וגילוי האמת.

36. שלישית, התובנה לפיה הארכת התנאי לא תחול לפרק זמן משמעותי בשל סיומה הקרב של תקופת ההתיישנות המקורית, עלולה להשפיע על בית המשפט להעדיף במקרים מסוימים את הפעלת התנאי, על פני הארכתו או חידושו לפרק זמן קצר שאין בו לדעתו כדי להוות ענישה ראויה ומספקת. כך, עלולה שיטת חישוב זו להוביל, באופן פרדוכסלי, לתוצאה רצויה פחות עבור נאשמים, בהיבט הרחב.

37. לדעתי, תכליותיהם של מוסד ההתיישנות והארכת מאסרים על תנאי מחייבות כי הסדר היחסים בין סעיפים 56(ג) ו-10 ייתן ביטוי לכך שהארכת התנאי מהווה צעד חריג ומתחשב כלפי הנאשם, חרף העובדה ששב וביצע עבירה שיש בה כדי לאיין את תהליך ה"מחילה והשכחה" של העבירה הקודמת. ובעצם, משננקטה התחשבות כלפי הנאשם זה פעמיים, הן בגזר הדין הראשון והן בגזר הדין בו ניתנו ההארכה או החידוש, הלא אין הצדקה לכך שבמועד גזירת הדין בגין עבירה שלישית, תוגבל האפשרות להפעלתו של התנאי, כך שהחוטא יצא נשכר שוב ושוב. לכן, משבוצעה עבירה נוספת לאחר ההארכה, אני סבורה שיש לראות בנאשם כמי שנושא בנטל להוכיח מחדש, כי ראוי הוא לאותן "מחילה ושכחה" המבססות התיישנות, והדעת נותנת כי יש להעמידו בניסיון למשך תקופת ההתיישנות שתימנה מחדש, ממועד הארכתו של התנאי. בנוסף, ועל פי אותו היגיון, אני סבורה כי במקרים המיוחדים המנויים בסעיף 85 לחוק העונשין, ככל שיחליט בית המשפט להאריך (או לחדש) את התנאי פעם נוספת, יביא הדבר לחידושו של מרוץ ההתיישנות ממועד ההארכה הנוספת.

38. תמיכה לשיטתי, ניתן למצוא אם נביט על הארכת התנאי כעל "תחילת ביצועו של העונש", המהווה מעצור למרוץ ההתיישנות, כפי שנקבע למשל בעניין הטלת עיקולים בגין אי תשלום קנסות, כי יש בכך משום תחילת ביצועו של עונש הקנס, העוצרת את מרוץ התיישנות הקנס (בג"צ 1618/97 סצ'י נ' עיריית תל אביב יפו (16.6.98);

ת"ק 6953/04 גרין נ' עיריית תל אביב יפו (16.8.04).

39. העולה מן האמור הוא כי אופן מניין ההתיישנות המוצע על ידי הנאשם אינו הולם את מצרף התכליות של סעיפים 56(ג) ו-10, על פי כללי הפרשנות. לעומת זאת, עמדת התביעה לפיה מרוץ התיישנותו של מאסר על תנאי שהוארך יימנה בזיקה לעבירה הנוספת שבוצעה במהלך תקופת התנאי, היא המגשימה באופן המיטבי את התכליות הללו. לאור מסקנה זו, מתייתר הצורך לפנות להוראתו של סעיף 34 כא' לחוק העונשין ולבחון מהי הפרשנות המקלה עם הנאשם, שהרי אין המדובר במקרה בו קיימות שתי פרשנויות שוות מעמד, כי אם במקרה בו החוק אינו סובל שתי פרשנויות.

40. כאן המקום לציין כי בשאלת המועד בו יחל מרוץ ההתיישנות של המאסר על תנאי שהוארך, הביע **פלר** דעתו לפיה המרוץ צריך להתחדש מן המועד בו בוצעה העבירה הנוספת, שכן מבחינה מהותית המאסר המותנה ניתן להפעלה כבר מאותו היום (**פלר**, שם עמ' 642). ואולם, נראה כי בזיקה להלכת **דיב עיסא**, שתלתה את תחילת מרוץ התיישנות המאסר על תנאי במועד תחילת תקופת התנאי, הרי גם במקרה של תנאי שהוארך או חודש, יש מקום לקבוע כי חידוש מרוץ ההתיישנות יחל בתחילת תקופת ההארכה או החידוש, והכל בהתאם לאפשרויות המנויות בסעיף 56(ג). אציין כי במקרים הספורים שאותרו במאגרי הפסיקה, אשר בהם הועלתה הטענה להתיישנותו של עונש מאסר על תנאי, נדחו טענות התיישנות שהתבססו על מניין התקופה על פי תקופת התנאי המקורית, ונקבע באופן אחיד כי מקום בו הוארך התנאי או חודש, יש למנות את תקופת ההתיישנות ממועד ההארכה, או החידוש (ת"פ 45534-09-12 **מד"י נ' הידרו** (2.7.20); תו"ב 35590-08-12 **מד"י נ' הדיה** (22.9.20); ת"פ 1692/06 **מד"י נ' אלשווילי** (18.12.06)).

41. לאחר כל האמור, ובהתאם למסקנה לפיה חידוש המאסר על תנאי הביא לעצירת מרוץ התיישנותו, יש למנות את התקופה החל מן המועד בו ניתן גזר הדין בעפ"ג 69982-01-17 בו אושר חידוש התנאי, ביום 9.10.17. משכך, תקופת ההתיישנות תסתיים ביום 9.10.27.

42. התוצאה היא כי עונש המאסר על תנאי שחודש, לא התיישן ועל כן הוא חב הפעלה.

גזירת הדין

43. קודם לכן, הבעתי דעתי כי נסיבות המקרה, בצירוף לעבר הפלילי ולתוכן התסקיר מקשים להקל עם הנאשם עד כדי הימנעות מעונש מאסר. כעת, משקבעתי כי תלוי נגדו מאסר על תנאי חב הפעלה, הרי ברור כי בכל מקרה, הדין אינו מאפשר זאת.

44. בבואי לקבוע את אורך המאסר שיוטל על הנאשם, אתחשב בקשיו האישיים, ובקושי הכלכלי המלווה אותו, בהיותו מטפל ותומך בשני ילדיו הסובלים ממחלות כרוניות.

45. שוכנעתי, כי למרות חוסר שיתוף הפעולה עם שרות המבחן, ניתן להסתפק בעונש מאסר קצר בעבודות עמוד 12

שרות, זאת בצירוף לרכיבי ענישה נלווים.

46. סופו של דבר, אני גוזרת את העונשים הבאים:

א. יופעל מאסר על תנאי בן 60 יום שהוטל על הנאשם בת"פ 3954-10-10, וחודש בעפ"ג 69982-01-17.

ב. 3 חודשי מאסר בפועל, שירוצו בעבודות שירות.

הנאשם יישא את המאסר שהוטל ושהופעל בחופף כך שבסך הכל יישא 3 חודשי מאסר בעבודות שירות.

ג. על הנאשם להתייצב אצל הממונה על עבודות השירות ביום 4.4.22 בשעה 8:30 כשבידו עותק מגזר הדין ותעודת זהות.

ד. 7 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים והתנאי הוא שלא יבצע עבירות אלימות נגד גופו של אדם.

ה. פיצוי כספי למתלונן, בסך 1,800 ₪. הפיצוי יופקד ב-6 תשלומים חודשיים ורצופים החל מיום 1.5.22 ובכל 1 לחודש עוקב.

זכות ערעור כדין.

ניתן היום, כ"ח אדר ב' תשפ"ב, 31 מרץ 2022, במעמד הצדדים.